

Anu Tuovinen

2.6.2021

Dnro 001/81/2021

Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönnä 20.5.2021

HE 62/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista

Akava kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja nostaa esiin seuraavat huomiot.

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Lain tarkoituksena on valtion palveluverkon kokonaisvaltaisempi ohjaus niin, että palveluita, palvelurakennetta ja kokonaisuusturvallisuutta koskevat tavoitteet huomioidaan palvelukanavasta riippumatta. Tarkoituksena on turvata alueiden tasapuolinen kehitys ja palveluiden saavutettavuus valtion alueellisen läsnäolon kautta. Lain soveltamisala kattaa valtion paikallishallinnon, alue- ja keskushallinnon sekä valtion liikelaitokset riippumatta niiden sijainnista.

Akava pitää esityksen yleistä tarkoitusta ja soveltamisalaa kannatettavana. Alueellistamisen käsitteen korvaaminen ”alueellisella läsnäololla” on hyvä. Palveluiden saavutettavuus kaikilla alueilla pitää turvata. Valtion toimintojen sijoittaminen eri puolille maata vahvistaa valtion läsnäoloa, huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta. Kyse on myös työstä ja työllisyydestä sekä alueiden elinvoimasta, jota esityksen pohjana olevalla alueellistamisen uudistamisen strategialla tavoitellaan.

Esityksen tavoitteet

Tavoitteena on vahvistaa alueiden elinvoimaa ja turvallisuutta sekä tukea tasapuolista kehittämistä ja palveluiden saatavuutta palveluiden tarpeeseen vastaamiseksi. Pyrkimyksenä on katsoa valtion eri toimintoja, toimipisteitä ja palveluita kokonaisuutena, niin fyysisen läsnäolon kuin digitaalisten ratkaisujen kautta. Akava pitää tärkeänä, että uudistukset ja toimet sovitetaan yhteen kestävästi julkisen talouden suunnittelun ja muiden meneillään olevien uudistusten kanssa.

Valtion toimintojen kokonaistarkastelu palvelutarpeen näkökulmasta on kannatettavaa. Olennaista sijoittamisessa on tarkastella palveluiden tarvetta ja saatavuutta, työllisyyttä ja osaavan työvoiman saatavuutta, korkeakoulutusta sekä turvallisuusulottuvuutta kokonaisuutena.

Akava korostaa digitalisaation ja kattavien laajakaistayhteyksien merkitystä. Valtion tehtävien organisoinnissa ja palveluissa on hyödynnettävä mahdollisimman laajasti digitalisaation tuomia mahdollisuuksia. On kuitenkin syytä huomioida, että kaikilla ei välttämättä ole samanlaisia valmiuksia tai mahdollisuuksia hyödyntää digitaalisia palveluita. Tähän on tarjottava ohjausta ja tukea sekä riittävästi yhteiskäyttöpisteitä eri puolilla maata. Fyysisiä viranomais- ja asiakaspalvelumahdollisuuksia on siten jatkossakin tarjottava riittävästi koko maassa.

Koronapandemia viimeistään on osoittanut paikasta riippumattoman, etätyön ja monipaikkaisen työn tekemisen mahdolliseksi. Tätä kehitystä on syytä edistää läpi valtionhallinnon eri toimintojen joustavuuden ja työmahdollisuuden lisäämiseksi. Näin edistetään myös työntekijöiden hyvinvointia, työssä jaksamista ja työn ja muun elämän yhteensovittamista. Paikkariippumattoman työn osalta on kuitenkin tärkeää, että työnantajan (valtion) vastuukysymykset selvitetään, työmäärään ja työn organisointiin sekä kuormitukseen kiinnitetään huomiota.

Monipaikkaisessa työssä on tarpeen pohtia laajemmin yksittäisen virkamiehen velvoitteita liittyen esimerkiksi matkustamiseen toimipaikkojen välillä. On myös syytä miettiä, olisiko virkamiehellä tarpeen olla yksi nimetty virkapaikka, jossa hän pääsääntöisesti työskentelee kuitenkin etätyömahdollisuutta ja -välineitä hyödyntäen.

Valtakunnallinen suunnitelma

Esityksen mukaan alueellistamisen koordinaatioryhmän toiminta korvataan valtakunnallisen suunnitelman valmistelulla, jota koordinoi valtiovarainministeriö. Ministeriöiden tulee osallistua suunnitelman valmisteluprosessiin. Prosessissa arvioidaan palveluiden ja toimintojen sijoittumisen nykytilaa, tulevaa kehitystä eri hallinnonalojen osalta ja luodaan hallinnonrajat ylittävä kokonaiskuva.

Suunnitelmassa asetettaisiin nimenomaan strategisen tason linjauksia yksiköiden ja toimintojen sijoittamiselle sekä strategisia kehittämistavoitteita palveluiden saatavuudelle. Tämä on kannatettavaa ja on hyvä, että esitystä on tältä osin selkiytetty.

Akava pitää tärkeänä, että suunnitelman laatimisessa hyödynnetään tutkittua tietoa. Vaikutukset henkilöstöön on syytä arvioida kattavasti ja henkilöstöjärjestöjen edustus on otettava mukaan suunnitelman laatimiseen.

Valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittumisen yhteistyöryhmä

Esityksen 4 pykälässä säädettäisiin valtioneuvoston toimikaudeksi asetettavasta toimielimestä, jonka tehtävänä olisi tukea valtioneuvostoa

suunnittelussa, seurannassa ja koordinaatiossa. Esityksen mukaan järjestöjen edustusta ei olisi tässä mukana. Akava pitää tärkeänä, että toimielimeen nimetään edustajat myös henkilöstöjärjestöistä.

Esityksessä todetaan, että sillä ei ole itsessään henkilöstövaikutuksia valtion työntekijöihin eikä se edellytä virkamieslainsäädännön tai virkaehtosopimusten muuttamista. Akava pitää tärkeänä, että muutosten mahdollisia vaikutuksia henkilöstöön seurataan ja arvioidaan.

Akava ry:n puolesta

Anu Tuovinen
johtava asiantuntija